

SLOVENSKO SOCIOLOŠKO SREČANJE 2013

ELITE IN LJUDSTVO

ZBORNIK POVZETKOV

KOPER 8-9. 11. 2013

Ljubljana 2013

Izdajatelj:
Slovensko sociološko društvo
Kardeljeva ploščad 5, 1000 Ljubljana

Uredili:
Brina Malnar in Milica Antić Gaber

Oblikovanje in prelom:
Polona Mesec Kurdija

Publikacija je dostopna na elektronskem naslovu:
<http://www.sociolosko-drustvo.si/>

Ljubljana, 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

316(497.4)(082)(0.034.2)

SLOVENSKO sociološko srečanje (2013 ; Koper)

Elite in ljudstvo [Elektronski vir] : zbornik povzetkov / Slovensko sociološko srečanje 2013, Koper 8.-9. 11. 2013 ; [uredili Brina Malnar in Milica Antić Gaber]. - El. knjiga. - Ljubljana : Slovensko sociološko društvo, 2013

ISBN 978-961-90202-4-1 (ePub)
1. Gl. stv. nasl. 2. Malnar, Brina
269492736

ELITE IN LJUDSTVO

KOPER OD 8. DO 9. NOVEMBRA 2013

Slovensko družbo je zajela kriza legitimnosti sistema. Ta je rezultat prepletanja dveh okoliščin: že prej neučinkovite pravne države zlasti na gospodarskem področju in koncentracije moči v vplivnih omrežjih in razkrajanja države blaginje v času krize ter poglobljanja razočaranja. V torišču teh objektivnih težav, neizpolnjenih pričakovanj in tudi zbeganega iskanja rešitev, so elite. Te so se znašle v protislovnem položaju; na eni strani so zaradi svoje kompetentnosti nepogrešljive pri snovanju in izvajanju ukrepov za institucionalno reševanje kompleksnih problemov, na drugi strani pa so deležne nezaupanja in s tem vse manjše legitimnosti. Njihova nelegitimnost ne izhaja le iz prepogosto pavšalnih moralnih dvomov, pač pa tudi iz dejstva, da bi za izhod iz strukturne krize potrebovali nov program razvoja, a ga težko pričakujemo od tistih, ki so državo z dosedanjim programom razvoja pripeljali v krizo. Potreba po alternativni in nejevera v zmožnost obstoječih elit, da bi jo bile sposobne opredeliti, pa še ne pomeni, da jo zmore v učinkoviti in izvedljivi obliki predlagati kdo drug. V tem primeru bi programsko iztrošene elite lahko brž zamenjali z drugimi, temeljna družbena vloga elit pa bi ostala nespremenjena. Protislovni položaj elit zaznamuje in omejuje tudi diskurz protestnikov, ki ne vedo, ali naj ustanovijo novo politično stranko, ali naj zahtevajo vlado razsvetljenega absolutizma, ali naj le uživajo v trenutku neposrednega političnega udejstvovanja na ulici, ki pa je programsko predvsem negativno.

Naloga sociološke znanosti na letošnjem sociološkem srečanju je premisliti koncept, strukturo in položaj elit ter njihovih razmerij do ljudstva. Pojem elit je dvoumen že v tem, da jih lahko na eni strani razumemo opisno, namreč kot nosilke moči, na drugi pa kakovostno, in sicer kot nosilke redkega znanja ali celo vrlin. Sedanja kriza legitimnosti elit je pojmovno izražena s tem, da javno mnenje povezuje elite z močjo, nikakor pa ne tudi z vrlinami, obenem pa dvomi v njihovo znanje oziroma kompetentnost. Analiza koncepta elit mora zagotovo vključevati razumevanje njihove razčlenjenosti. Elite niso nekaj monolitnega, temveč vsebujejo več podskupin z različnimi strukturami kapitalov in z različnimi strategijami delovanja in samo-promocije. Za družbeni ugled tekmujejo tudi z medsebojnim diskreditiranjem. Tako poslovne in tehniške elite pogosto odrekajo izvršno kompetentnost in ekonomsko legitimnost kulturniškim in intelektualnim elitam, v nasprotni smeri pa gredo očitki o moralni nelegitimnosti, pa tudi o strokovni nekompetentnosti. Premisliti je treba tudi to, kakšno vlogo ima lahko pri nalogah, pri katerih imajo prvenstvo elite, ljudstvo. Ljudstvo ni isto kot prebivalstvo, množica ali javno mnenje, temveč je politični koncept, ki predpostavlja temeljno politično razsodnost državljanov-laikov. Na tej predpostavki je utemeljena demokracija. Globalne in lokalne finančne in politične elite skušajo danes omejiti demokracijo, »da bi lahko rešile krizo tako, kot je treba«, ljudstvo pa jim vrača z mnenjem, da elit pri vodenju družbenih procesov ne vodijo strokovni razlogi, temveč nelegitimni partikularni interesi. Medsebojno nezaupanje med ljudstvom in elitami je (v določenem pomenu besede) sestavni del krize. Te bržkone ne bo mogoče prebroditi na produktiven in pravičen način brez ponovne vzpostavitve zaupanja in sodelovanja med omenjenima skupinama. Prispevek sociološke znanosti pri tem je predvsem v tem, da umirjeno in temeljito premisli njuno strukturiranost in razmerje med njima, da bi se širša javna razprava

lahko premaknila od diskreditacij in izključevanja k racionalnemu razpravljanju in temeljitemu soočenju s problemi.

Razmerja med elitami in ljudstvom ne bomo tematizirali le v polju politike, ampak, ga je mogoče misliti tudi v kontekstu drugih pomembnih področij – od religije in znanosti do kulture in mnogih drugih. Obenem pa se pri svojem delu ne bomo omejili zgolj na razprave o tem vprašanju, ampak bo v okviru sekcij mogoče razpravljati tudi o drugih temah ter relevantnih družbenih vprašanjih in problemih.

Nadaljevali bomo tudi s forumom sociologinj in sociologov, ki se v javnih službah, gospodarskih družbah in civilno-družbenih organizacijah ukvarjajo s prepoznavanjem in reševanjem različnih družbenih problemov. Njihove tako pozitivne kot negativne izkušnje so lahko pomemben vir informacij študentkam in študentom, mladim diplomantkam in diplomantom, obenem pa so tudi izziv sociologiji kot znanosti za njen nadaljnji razvoj. Obenem pa takšni forumi predstavljajo idealno priložnost za medsebojno spoznavanje, druženje in povezovanje.

PROGRAM LETNEGA SREČANJA SLOVENSKEGA SOCIOLOŠKEGA , DRUŠTVA 2013

ELITE IN LJUDSTVO

KOPER, 8, - 9. 11.2013, FAKULTETA ZA HUMANISTIČNE ŠTUDIJE

PETEK, 8. NOVEMBER 2013

9.30 – 11.30 Sekcija za vprašanja družbene blaginje

Sodelujejo: Aleksandra Kanjuo Mrčela, Samo Kropivnik, Hlebec Valentina, Jana Mali, Maša Filipovič Hrast, Metka Kuhar, Srna Mandič, Tomaž Deželan, Miha Zimšek

Moderira: Maša Filipovič Hrast

Odprta sekcija

Sodelujejo: Breda Luthar, Tanja Oblak Črnič, Dejan Jontes, Nevenka Černigoj Sadar

Moderira: Brina Malnar

11.30 – 12.00 Odmor

12.00 – 14.00 Študentska sekcija

Sodelujejo: Tine Bele, Jaša Lategano, Mladen Zobec

Moderira: Miha Andrič

Sekcija za sociologijo edukacije in Sekcija za razvojne strategije

Sodelujejo: Miran Lavrič, Sergej Flere, Marina Tavčar Krajnc, Tina Cupar, Marija Javornik Krečič, Marko Marinčič, Mitja Sardoč, Jože Vogrinc, Klemen Ploštajner

Moderirata: Marina Tavčar Krajnc, Jože Vogrinc

14.00 – 15.30 Kosilo

15.30 – 17.30 Panelna razprava Elite in ljudstvo

Sodelujejo: Tone Kramberger, Jože Vogrinc, Ivan Bernik, Barbara Rajgelj, Lenart Škof, Franček Drenovec
Moderira: Gorazd Kovačič

17.30 – 18.00 Odmor

18.00 – 20.00 Sekcija za sociologijo znanosti

Sodelujejo: Simone Arnaldi, Luca Bianchi, Igor Pribac, Olga Markič, Toni Pustovrh, Franc Mali, Andrej A. Lukšič, Blanka Groboljšek, Anuška Ferligoj, Luka Kronegger
Moderira: Franc Mali

Sekcija za spol in družbo

Sodelujejo: Maca Jogan, Metka Roksandić, Živa Humer, Mirjana Ule, Miroljub Ignjatović, Aleksandra Kanjuo Mrčela, Iztok Šori
Moderira: Milica Antić Gaber

20.30 Večerja

22.30 Druženje v lokalu STA Travel Cafe Koper

SOBOTA, 10. NOVEMBER 2013**9.00 – 11.00 Forum sociologov, ki delujejo v praksi**

Moderira: Ivan Bernik

11.00 – 11.30 Odmor

11.30 – 13.30 Zbor članov in članic

13.30 – 15.00 Kosilo

15.00 – 17.00 Sekcija za medkulturne študije

Sodelujejo: Ana Kralj, Barbara Gornik, Marija Jurić Pahor, Karmen Medica, Vlado Kotnik
Moderira: Mateja Sedmak

Religiološka sekcija

Sodelujejo: Maca Jogan, Marjan Smrke, Srečo Dragoš, Dinka Marinović Jerolimov, Branko Ančič, Ivana Jugović
Moderira: Aleš Črnič

SEKCIJA ZA VPRAŠANJA DRUŽBENE BLAGINJE

Vodi in moderira: MAŠA FILIPOVIČ HRAST

Sodelujejo: ALEKSANDRA KANJUO MRČELA, SAMO KROPIVNIK, HLEBEC VALENTINA, MALI JANA, MAŠA FILIPOVIČ HRAST, METKA KUCHAR, SRNA MANDIČ, TOMAŽ DEŽELAN, MIHA ZIMŠEK

ALEKSANDRA KANJUO MRČELA, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
aleksandra.kanjuo-mrcela@fdv.uni-lj.si

SAMO KROPIVNIK, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
samo.kropivnik@fdv.uni-lj.si

»UPAM, DA BOM TUDI JAZ DOČAKAL 10 LET V PENZIJI!«: OSEBNA IZKUŠNJA SISTEMSKÉ SPREMEMBE UPOKOJEVANJA NA TEŽJIH IN ZDRAVJU NEVARNIH DELOVNIH MESTIH

Kot del sistemskih sprememb se je v Sloveniji spremenil tudi sistem upokojevanja na področju poklicnega zavarovanja za težja in zdravju škodljiva delovna mesta (npr. policisti, gasilci, rudarji, baletke ipd.). V okviru projekta »Dostojna upokojitev«, katerega namen je spodbuditi socialni dialog na področju upokojevanja zaposlenih na težjih in nezdravih delovnih mestih, smo poskušali sistematično in celovito opisati, kako zaposleni na težjih in zdravju nevarnih delovnih mestih doživljajo svoje delo in pot do upokojitve. Zato smo opravili skupinske intervjuje s še zaposlenimi delavci in upokojenci, ki so delali na težjih in zdravju nevarnih delovnih mestih. Želeli smo primerjati izkušnjo teh, ki so delali in se upokojevali v »bivšem sistemu« in teh, ki živijo in delajo v okoliščinah sistemskih sprememb na področju dela in socialne varnosti, katerih negativne posledice še dodatno zaostrujejo krizne okoliščine.

O težavnosti svojega dela so intervjuvanci in intervjuvanke pripovedovali in razpravljali obsežno, vsebinsko bogato, zagreto in prizadeto. Intervjuvanci in intervjuvanke so implicitno in nekateri tudi eksplicitno opozarjali na nove tako fizične kot psiho-socialne pritiske, ki jih je prinesla sprememba sistema na delovnih mestih, ki so vedno bila nevarna in zdravju škodljiva. Jedro problema je v tem, da spremembe prelagajo odgovornost odločitev in tveganje na raven posameznika/posameznice, kar ima škodljive posledice za delavke in delavce same, za njihove sodelavce in širše okolje.

HLEBEC VALENTINA, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
valentina.hlebec@fdv.uni-lj.si

MALI JANA, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo
jana.mali@fsd.uni-lj

FILIPOVIČ HRAST MAŠA, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
masa.filipovic@fdv.uni-lj.si

KAKOVOST OSKRBE STAREJŠIH V SLOVENIJI

V prispevku bomo predstavili organizacijo oskrbe za starejše v Sloveniji, pri čemer bomo opazovali razlike med občinami. Osredotočili se bomo na dve storitvi, in sicer institucionalno

oskrbo in pomoč na domu in predstavili tipologijo skrbi v skupnosti v Sloveniji na podlagi hierarhične metode razvrščanja. Skupine občin, ki so nastale, se združujejo glede na podobnost značilnosti skrbe starejših, kjer se upošteva tako institucionalna oskrba kot oskrba na domu. Tako ugotovimo, da se v Sloveniji občine med seboj izrazito razlikujejo v kakovosti oskrbe starejših. Nekatere skupine občin nudijo le nizko kakovost oskrbe, druge pa visoko kakovost oskrbe z dobro razvito tako institucionalno oskrbo kot pomočjo na domu.

METKA KUCHAR, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
metka.kuhar@fdv.uni-lj.si

MLADI KOT SEIZMOGRAF HORIZONTALIZACIJE DRUŽBENIH RAZMERIC?

Mladi so se zgodovinsko gledano že nekajkrat izkazali kot seizmograf družbenih sprememb. Recimo gibanja v 60-ih in 70-ih, v katerih so bili zlasti študenti ključni akterji, so pomembno prispevala k precejšnjim spremembam življenjskih stilov in vrednotnih orientacij poznomodernih družb, kot so: detabuizacija spolnosti, liberalizacija medspolnih, družinskih in generacijskih razmerij, razvoj ekološke zavesti itd. (Ule, 2012). Kljub temu pa ta gibanja niso spremenila temeljnih družbeno-ekonomskih odnosov.

Trenutna ekonomska kriza radikalizira vprašanja o legitimnosti dominantnega, profitno usmerjenega, koruptivnega politično-ekonomskega sistema. V prispevku bom razpravljala na temo, ali vrednotne orientacije sodobne mladine in različni fenomeni, ki smo jim priča v zadnjih letih, in v katerih so mladi (odrasli) pomembni akterji (npr. protesti, najnovejša družbena gibanja, alternativne avtonomne skupnosti, alternativne oblike dela itd.), predstavljajo osnovo za morebitne spremembe v smeri bolj inkluzivnih, socialno egalitarnih, skrbstvenih, pravičnih sistemov v različnih sferah.

SRNA MANDIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
srna.mandic@fdv.uni-lj.si

NOVI OBRAZI KRIZE

Prispevek govori o posledicah aktualne krize, kot se razkrivajo v življenjskih razmerah upravičencev do neprofitnega stanovanja v mestni občini Ljubljana, podatkovna osnova je anketa iz leta 2012. S to anketo smo uspeli zabeležiti nove pojavnosti oblike ogroženosti populacije nižjega in srednjega sloja, ki se sooča s specifičnimi kriznimi pritiski. in se nanje tudi aktivno odziva. Podatki kažejo na vse prej kot na pasivno držo odvisnosti od države blaginje.

TOMAŽ DEŽELAN, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
tomaz.dezelan@fdv.uni-lj.si
MIHA ZIMŠEK, Univerza v Ljubljani

SOCIALNA IZKLJUČENOST SKOZI ŠOLSKI KURIKUL DRŽAVLJANSKE VZGOJE

Državljska vzgoja se kot institucionalizirana oblika prenosa političnega znanja (Ichilov, 1994) navadno odvija v formalnih izobraževalnih okoljih oziroma je močno v domeni šole kot

enega najpomembnejših agentov politične socializacije. Državljska vzgoja se v šolah, poleg vseprisotnega difuznega načina, odvija predvsem na specifični način, ki poteka skozi kurikularne in zunajkurikularne aktivnosti ter tudi skriti kurikulum. V skladu z vplivnim Crickovim poročilom (1998) je osnovni namen državljanske vzgoje pridobitev družbene in moralne odgovornosti, ki služi kot predpogoj vključenosti v skupnost in politični pismenosti. Naš prispevek je osredotočen na kurikularno plat državljanske vzgoje, pri čemer nas zanima stopnja vključenosti tematik socialne izključenosti v formalni kurikulum osnovnih in srednjih šol. Skozi analizo učnih načrtov in predpisanih učnih pripomočkov za državljansko vzgojo – kocipirano tako v obliki samostojnega predmeta kot tudi čez-kurikularne teme – se nam namreč razkriva dejanski potencial krepitve državljanske odgovornosti ter vključenosti v skupnost, ki ga lahko inducira slovenski sistem primarnega in sekundarnega izobraževanja.

»ODPRTA SEKCIJA «

Vodi in moderira: BRINA MALNAR

Sodelujejo: BREDA LUTHAR, TANJA OBLAK ČRNIČ, DEJAN JONTES, NEVENKA ČERNIGOJ SADAR

BREDA LUTHAR, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
breda.luthar@fdv.uni-lj.si

KULTURNI OKUS IN RAZREDNE NEENAKOSTI – LJUBLJANA IN MARIBOR

Zveza med razredom in kulturo ter vprašanje vloge kulturnega kapitala v družbenem razlikovanju je danes eno pomembnih vprašanj v proučevanju družbene neenakosti. Raznovrstne obravnave to zvezo teoretično ali/in empirično tematizirajo znotraj različnih disciplinarnih tradicij večinoma v okviru sociologije kulture, študij stratifikacije ali na interdisciplinarnem križišču medijskih/kulturnih študij. Na podlagi podatkov zbranih z vprašalnikom na reprezentativnem vzorcu prebivalcev Ljubljane in Maribora smo analizirali distinkcije v a. kulturnih praksah, b. kulturnem okusu/preferencah in c. kompetencah in ugotavljali razmerje med idealtipskimi kulturnimi skupinami in razredno pripadnostjo ter učinek spola in etničnosti na kulture okusa v sodobni Sloveniji. Zanimalo nas je razmerje med močjo, ki izhaja iz ekonomskega/tržnega položaja ljudi in močjo, ki izhaja iz njihovega družbenega prestiža ter v tem kontekstu preoblikovanje razmerja med popularno in visoko kulturo v določanju kulturnih distinkcij. Za merjenje razrednega položaja smo uporabili našemu vzorcu prilagojeno EseC poklicno stratifikacijo (The European Social Economic Classification). V interpretaciji kulturnega vidika razrednih razlik pa smo upoštevali tradicionalno relativno nizke taksonomične meje med razredi v Sloveniji, v evropskem kontekstu relativno nizko ekonomsko neenakost merjeno z dohodkom ter kulturno tradicijo » radikalnega egalitarizma« (glej Županov), ki uokvirja percepcijo neenakosti pri nas.

TANJA OBLAK ČRNIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
tanja.oblak@fdv.uni-lj.si

ALI RAZRED ŠTEJE?: DIGITALNE KULTURE V LJUBLJANI IN MARIBORU

Po podatkih tukaj predstavljene študije *Kultura in razred* postaja tehnologija ena od vse bolj pomembnih plati posameznikovega vsakdana in raziskovanje njenih specifik ter razumevanje njenih uporabnikov vse bolj relevantno. Vprašanje, kako se tehnologija umešča v vsakdan in na kakšen način je vsakodnevni ritem tehnoloških rab povezan s strukturnimi okoliščinami v družbi, pa zahteva bistveno bolj poglobljen pristop k materialnosti tehnologij, kot ga zasledujejo študije digitalnega razkoraka. Splet zato dojemamo kot kulturni fenomen, tesno vpleten v širšo medijsko kulturo, razumevanje digitalne stratifikacije pa uvrščamo ob bok kulturnega kapitala in razreda. Namen prispevka je empirično raziskati stratifikacijo digitalnih uporabnikov, ki zadeva različno vpletenost v prakse, uporabo in pogostost rab interneta ter tudi različno stopnjo veščin in odnosa do tehnologij v vsakdanjem življenju. Tipe stratifikacije digitalne kulture preverjamo s pomočjo kvantitativne anketne empirične študije, ki je bila konec leta 2010 izvedena na reprezentativnem vzorcu prebivalcev Ljubljane in Maribora. V analizi ugotavljamo, 1. da se struktura uporabnikov pomembno ločuje glede na njihovo intenziteto in formo vključenosti v digitalno kulturo; 2. da se kulturni kapital, izobrazba, starost in spol kažejo kot ključni dejavniki razlik med skupinami, ki pa so specifično povezane z medijsko potrošnjo; in 3. da je razredna struktura pomembna determinanta razlik tako na ravni poklicnega razreda kot tudi na ravni subjektivne percepcije razrednosti.

DEJAN JONTES, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
dejan.jontes@fdv.uni-lj.si

TELEVIZIJSKI OKUS, OMNIVORNOST IN KULTURNI KAPITAL

Izhajajoč iz empirične raziskave *Medijska potrošnja, razred in kulturna stratifikacija*, ki je bila izvedena z vprašalnikom na vzorcu 820 prebivalcev Ljubljane in Maribora, preverjamo povezavo med razredom, izobrazbo in televizijskim okusom ter se posledično sprašujemo, kakšno vlogo igra potrošnja televizije v organizaciji razrednih distinkcij. Čeprav je gledanje televizije skupaj z obiskovanjem kina in branjem dnevnih časopisov med najbolj obširno prakticiranimi kulturnimi aktivnostmi, je televizija razmeroma redko predmet analize, ko govorimo o razmerju med kulturnim kapitalom in kulturno potrošnjo. V nasprotju z delom novejšje literature, ki ugotavlja šibko povezavo med razrednimi pozicijami in vzorci televizijske potrošnje, na slovenskem vzorcu pokažemo, da poklicni razred in izobrazba pomembno diferencirata občinstvo, čeprav le na omejenem segmentu žanrov oziroma televizijskih oddaj. Problematisiramo tudi izvzetost "potrošnje" televizije iz sicer izredno obširne in intenzivne razprave o omnivornosti.

NEVENKA ČERNIGOJ SADAR, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
nevenka.cernigoj-sadar@fdv.uni-lj.si

DRUŽBENI IN ORGANIZACIJSKI KONTEKSTI POKLICNIH POTI ŽENSK IN MOŠKIH

Namen prispevka je pojasniti prepletanje med družbenimi in organizacijskimi dejavniki pri oblikovanju poklicnih poti žensk in moških. Sodobno pojmovanje karier temelji na multiplih

vlogah, multiplih karierah in vse življenjskemu učenju (Baruch, 2006, Bailyn, 2006). Za mlade generacije je prizadevanje za uravnoteženje plačanega dela in zasebnega življenja tako pomembno kot smiselno delo in razvoj zaposljivosti. Študija bo odgovorila na vprašanje kakšne so možnosti za usklajevanje poklicnih in družinskih vlog zaposlenih na osnovi mednarodnih primerjav (Černigoj Sadar & Kersnik, 2005) in študij v Sloveniji (Kanjuro Mrčela & Černigoj Sadar, 2007, 2012). Poseben poudarek bo dan na možnostih, ki jih ponujajo organizacije, ki so implementirale Certifikat družini prijazno podjetje (Černigoj Sadar, 2013).

ŠTUDENTSKA SEKCIJA

Vodi in moderira: MIHA ANDRIČ

OKROGLA MIZA - SOCIOLOGIJA: MED IDEOLOGIJO IN TEORIJO, MED DRUŽBOSLOVJEM IN HUMANISTIKO

Sodelujejo: TINE BELE, JAŠA LATEGANO, MLADEN ZOBEC

Na okrogli mizi bomo razpravljali o institucionalni bazi sociologije in sociologije kulture v slovenskem akademskem prostoru. V zadnjih letih so namreč – tudi spričo bolonjske reforme - teoretske, raziskovalne in pedagoške prakse v akademski sociologiji temeljno spremenile sociološka konceptualna orodja in splošno umeščenost te discipline. Zanimalo nas bo kakšna sta danes družbena moč in pomen sociologije ter kako obstoječa razmerja moči vplivajo na njeno akademsko prakticiranje. Eno ključnih vprašanj, ki si jih bomo zastavili bo: »Ali sociologija, kot se jo prakticira na univerzi danes funkcionira kot mehanizem reprodukcije (elit) ali kot teorija (ljudskega) odpora?«

Preko analize in kritike institucionaliziranih akademskih praks bomo tako odprli epistemološko razpravo o kraju teoretskega spoznavnega predmeta sociologije, sociologiji bomo poskušali najti mesto med empiričnim družboslovjem in humanistiko (ki vztraja na Marxovem epistemološkem rezu in ločitvi od klasične meščanske sociologije), spregovorili pa bomo tudi o prihodnosti raziskovalnih, teoretskih in pedagoških procesov.

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO EDUKACIJE in SEKCIJA ZA RAZVOJNE STRATEGIJE

Vodita in moderirata: MARINA TAVČAR KRAJNC, JOŽE VOGRINC

Sodelujejo: MIRAN LAVRIČ, SERGEJ FLERE, MARINA TAVČAR KRAJNC, TINA CUPAR, MARIJA JAVORNIK KREČIČ, MARKO MARINČIČ, MITJA SARDOČ, JOŽE VOGRINC, KLEMEN PLOŠTAJNER

MIRAN LAVRIČ, Univerza v Mariboru

miran.lavric@um.si

SERGEJ FLERE, Univerza v Mariboru

sergej.flere@um.si

MARINA TAVČAR KRAJNC, Univerza v Mariboru

marina.tavcar@um.si

TINA CUPAR, Univerza v Mariboru

tina.cupar@um.si

TERCIARNO IZOBRAŽEVANJE MLADIH V SLOVENIJI. RAZISKOVALNO POROČILO 2013.

Raziskovalno poročilo Oddelka za sociologijo FF je pripravljeno na osnovi raziskave mladih med 16. in 27. letom v Sloveniji 2013. Zajema različna področja (npr. družbenoekonomski položaj, zaposlovanje in mobilnost, prosti čas in življenjske stile, medije, zdravje, družinsko življenje, politično participacijo, zaupanje, pripadnost in religioznost, prosti idr.), vključeno je tudi izobraževanje. Največ pozornosti je raziskava posvetila terciarnemu izobraževanju, analizirani so bili kazalniki sedanjega stanja ter primerjave med Slovenijo ter drugimi socialnimi okolji (s Hrvaško in Kosovom in Nemčijo (po isti metodologiji), ter z državami EU27. V stratificirani kvotni vzorec je bilo vključenih 900 respondentov.

Kot glavne ugotovitve je mogoče izpostaviti, da je delež študentov v terciarnem izobraževanju v Sloveniji precej nad povprečjem EU 27, ter da se novi diplomanti po končanem študiju v zadnjih letih soočajo z vse večjimi težavami pri iskanju zaposlitve. Dvig deleža visoko izobraženih v Sloveniji in hkratno ekonomsko nazadovanje zastavlja vprašanje, ali se s tem potrjuje utopičnost teze (Wolfe 2002) o povezani ekonomski rasti družbe z rastjo stopnje izobraženosti.

Rast in širitev terciarnega izobraževanja v Sloveniji ni podprta z večjim proračunskim financiranjem, zastavlja se vprašanje o njegovi kvaliteti. Rezultati raziskave izkazujejo tudi povečano zanimanje mladih za študij v tujini. Zahtevnost izobraževanja je med vključenimi respondenti ocenjena kot nizka, izobraževanje pa kot prijazno in nestresno, za razliko od drugih držav, s katerimi je bila opravljena primerjava. Tudi ugotovljeni podatki o količini časa, ki ga mladi namenijo za učenje oz. študij, so opazno nižji kot drugod.

MARIJA JAVORNIK KREČIČ, Univerza v Mariboru

marija.javornik@um.si

MARKO MARINČIČ, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

marko.marincic@ff.uni-lj.si

NEOLIBERALIZEM V VISOKEM ŠOLSTVU – RESNIČNOST, KI JI ASISTIRA AKADEMSKA SKUPNOST

Prispevek govori o učinkih globalizacije in neoliberalnih politik v visokem šolstvu. Glede na paradigmatški preobrat v razumevanju družbene vloge splošnega izobraževanja in znanja nasploh se univerze, zlasti tiste, ki so oddaljene od centrov globalnega kapitala, kot raziskovalne ustanove spontano podrejajo interesom kratkoročnega dobička, kot izobraževalne ustanove pa se preobražajo v tovarne za produkcijo "uporabnega" znanja. Avtorja to ponazorita s primerom Univerze v Mariboru, ki se v svojih uradnih strategijah izrecno opredeljuje za podjetniški tip univerze, pri čemer skuša uničujoče učinke finančnih pritiskov promovirati kot razvojno priložnost. Težnja po fleksibilizaciji dela na univerzi delavce postavlja v čedalje bolj negotov položaj, kakovost študija pa vidno pada; vendar smo priča svojevrstnemu paradoksu: člani akademske skupnosti in študenti omenjenim procesom v čedalje večji meri dejavno asistirajo.

MITJA SARDOČ, Pedagoški inštitut, Ljubljana
mitja.sardoc@pei.si

ENAKE (IZOBRAŽEVALNE) MOŽNOSTI in DRUŽBENA NEENAKOST

Enake izobraževalne možnosti tradicionalno povezujemo z vrsto različnih idealov, ki so v sodobni pluralni družbi – bolj ali manj – nevprašljivi, in sicer [i] da imajo vsi posamezniki omogočen dostop do ustrezne izobrazbe oz. kvalifikacij; [ii] da moralno arbitrarni dejavniki kot npr. spol, rasa, veroizpoved, etnična pripadnost, socialno-ekonomski položaj nimajo vpliva na proces v okviru katerega posamezniki konkurirajo za selektivne družbene položaje; ter [iii] da je določen položaj dodeljen najustreznejšemu oz. najboljšemu kandidatu. Kot take so enake izobraževalne možnosti eden od temeljev javnega šolanja ter eden od osnovnih mehanizmov zagotavljanja pravičnosti v okviru procesov distribucije selektivnih družbenih položajev. Kljub deklarirani egalitarnosti različnih pojmovanj enakih izobraževalnih možnosti se zagovorniki tega načela soočajo z vrsto ugovorov in očitkov o nepravičnosti, neučinkovitosti kot tudi nelegitimnosti razlik oz. neenakosti, ki je rezultat procesa zagotavljanja enakih izobraževalnih možnosti. Prispevek obravnava različna vprašanja o vlogi in pomenu enakih izobraževalnih možnosti v sodobni pluralni družbi ter problematizira posamezne vidike splošnega modela enakih možnosti ter s tem povezanih argumentov za zagotavljanje enakih možnosti v vzgoji in izobraževanju.

KLEMEN PLOŠTAJNER, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
plostajner.klemen@gmail.com

O MOČI IN ODVISNOSTI

Izhajal bi iz analize obstoječega političnega stanja, kjer smo znotraj odtujenih parlamentarnih demokracij priča post-politični biopolitiki (Žižek) in rojstvu tehnokratskega sledenja finančnim trgov, upravljanja s populacijami in discipliniranja posameznikov (Foucault). V ta prostor vstopajo množične vstaje, ki so dogodek (Badiou), ko tisti, ki ne štejejo, začnejo šteti (Rancier) in s tem vrnejo politiko na mesto (ob)vladanja. Ključno vprašanje nadaljevanja moči tega dogodka pa je ravno tip politične organizacije, ki bi ga naj nasledil in mu ostal zvest. V tem okviru želim premišljati odnose med vrhom in bazo, ki sta vedno vpeti v dialektično razmerje moči in odvisnosti. Potrebno je misliti politično organiziranje »pokorne vlade« (Zapatisti), se pravi vrha, ki bo zelo močan, a hkrati bo njegova moč popolnoma odvisna od moči baze, ki mu jo podeljuje. Politična organizacija zvesta vstajniškemu duhu ne potrebuje novih elit, ampak sistem skupnega odločanja o skupnih zadevah, kar pa nujno pomeni decentralizacijo (kar ve že Fanon), se pravi prenos moči elit na ljudstvo.

JOŽE VOGRINC, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
joze.vogrinc@quest.arnes.si

SLOVENSKI SOCIOLOGI KOT ZASEBNIKI?

Slovenski sociologi se odzivajo na dileme, ki jih sproža aktualni (ne)razvoj Slovenije, le kot zasebniki (pisci znanstvenih in strokovnih člankov in ekspertiz, sodelujoči pri raziskavah kot posamezniki, sodelujoči v javnih razpravah in v poljudnih medijih kot posamezniki), ne pa kot

praktikanti znanstvene discipline, ki bi verjeli, da so usposobljeni, da sociologija bistveno prispeva k družbenemu razvoju. Kaj bi morali narediti, da se takšno stanje spremeni?

OKROGLA MIZA - ELITE IN LJUDSTVO

Vodi in moderira: GORAZD KOVAČIČ

Sodelujejo: TONE KRAMBERGER, IVAN BERNIK, JOŽE VOGRINC, BARBARA RAJGELJ, LENART ŠKOF, FRANČEK DRENOVEC

SEKCIJA ZA SOCIOLOGIJO ZNANOSTI

Vodi in moderira: FRANC MALI

Sodelujejo: SIMONE ARNALDI, LUCA BIANCHI, IGOR PRIBAC, OLGA MARKIČ, TONI PUSTOVRH, FRANC MALI, ANDREJ A. LUKŠIČ, BLANKA GROBOLJŠEK, ANUŠKA FERLIGOJ, LUKA KRONEGGER

SIMONE ARNALDI, Univerza v Padovi

simone.arnaldi@unipd.it

LUCA BIANCHI, Univerza v Trstu

TRACKING RESPONSIBILITY IN SCIENCE, TECHNOLOGY AND INNOVATION: A TENTATIVE THEORETICAL FRAMEWORK

The notion of responsibility is increasingly popular in scientific literature and policy making on science, technology and innovation. Most of the existing work on this issue, however, focuses on the requisites of responsibility, i.e. on what makes technological research and innovation responsible. This paper presents instead a general theoretical framework about responsibility in science, technology and innovation. Such a framework distinguishes three moments of responsibility (assumption, ascription and subjection) and connects them through three general sociological notions of uncertainty, expectation and trust, which are considered in the broader context of social action. Eventually, the paper will rapidly illustrate a few possible uses of the framework for tracking conflicts about and transformations of the notion of responsibility in science, technology and innovation.

IGOR PRIBAC, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

igor.pribac@guest.arnes.si

V ČIGAVI KOMPETENCI SO ETIČNA VPRAŠANJA NA PODROČJU ZNANOSTI?

Zdi se, da sta za razreševanje etičnih vprašanj in dilem, ki se porajajo v znanstvenem raziskovanju, uporabi znanstvenih dognanj in v procesu odločanja o sprejemljivosti tehnologij, na voljo dve poti. Prva trdi, da so za razreševanje teh vprašanj najbolj pristojni izkušeni strokovnjaki na področjih, na katerih se te dileme pojavljajo. Druga poudarja, da je

poleg strogo strokovnih argumentov potrebno upoštevati tudi družbeno sprejemljivost npr. obsežnega uvajanja neke nove tehnologije. V članku opozarjam, da takšen pristop prezre, da so strokovnjaki za etična vprašanja etiki in da je etika disciplina filozofije. V nadaljevanju razčlenjujem vlogo etikov v odnosu do področnih strokovnjakov in laikov. Poleg tega se zavzemam za njihovo sistematično vključevanje v pristojne komisije in posvetovalna telesa R Slovenije in v pedagoško dejavnost na tem področju.

OLGA MARKIČ, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
olga.markic@guest.arnes.si

DRUŽBENI VIDIKI NEVROZNANOSTI

Izjemen razvoj nevroznanosti je v začetku 21. stoletja pripeljal do točke, ko raziskovanje delovanja možganov ne ostaja le raziskovanje znotraj laboratorijev, ampak ima potencialno velik vpliv tako na človekovo samopodobo kot tudi na družbo. Pokazala se je potreba po interdisciplinarnem raziskovanju etičnih vprašanj, kjer bi poleg nevroznanstvenikov in zdravnikov sodelovali še filozofi, etiki, pravniki in družboslovci. Dejstvo, da je mogoče »od zunaj« manipulirati tako s kognitivnimi funkcijami (spomini, pozornost) kot s čustvi in razpoloženji odpira zagate, ki jih ponuja »mehanistično« razumevanja delovanja možganov in nas sili v ponovni premislek o nas samih in našem mestu v svetu. Nekateri znanstveniki in filozofi zato menijo, da to lahko vodi tudi sprememb našega filozofsko-etiškega okvirja in humanistične podobe, kot jo tradicionalno sprejemamo.

TONI PUSTOVRH, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
toni.pustovrh@fdv.uni-lj.si

VLOGA DRUŽBOSLOVJA V OKVIRU ODGOVORNEGA RAZISKOVANJA IN INOVIRANJA

Inovacije, še posebej tehnološke inovacije, so v strateških in razvojnih dokumentih pogosto obravnavane kot gonilniki bodoče gospodarske in družbene rasti in konkurenčnosti ter kot potencialne rešitve za "velike družbene izzive", na primer na področjih javnega zdravstva, starajočih se družb, energije, vode in hrane, podnebnih sprememb in družbene varnosti (EC 2011). Aplikacije, ki nastajajo na presečiščih nano-bio-info-kognitivnih konvergentnih tehnologij, glede na ocene številnih strokovnjakov predstavljajo takšne inovacije (Roco in Bainbridge 2003). Poleg velikih pričakovanj o individualnih in družbenih koristih pa so te nove in nastajajoče tehnologije vzbudile tudi velike skrbi o tveganjih ter negativnih etičnih, pravnih in družbenih implikacijah (Nordmann 2004). Z namenom zagotavljanja družbeno zaželenih in sprejemljivih inovacij je bil na ravni EU oblikovan koncept "odgovornega raziskovanja in inoviranja" (vomSchomberg 2012). Kakšna vloga je v tem okviru namenjena družboslovju? Predstavitev osvetljuje vlogo družboslovja kot komponente v takšnem inovacijskem procesu ter podaja nekaj dilem in implikacij na primerih novih in nastajajočih tehnologij, s katerimi bi se v prihodnje lahko ukvarjali družboslovni raziskovalci.

FRANC MALI, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

franc.mali@fdv.uni-lj.si

RAZVOJ NOVIH TEHNOLOGIJ IN DRUŽBENE IMAGINACIJE PRIHODNOSTI

Sočasno z razvojem novih tehnologij, kot so bio-, nano-, info- in kognitivne znanosti, so pojavljajo številne vizije prihodnjega razvoja družbe in človeka. Srečujemo se s pogledi različnih predznakov, ki na razvoj novih tehnologij gledajo utopično in kar se da nekritično. Spet drugi, skrajno konzervativni, pogledi, ustvarjajo skrajno črnooglede predstave o tem, kam nas bo pripeljal (premalo nadzorovan) razvoj novih tehnologij. Soočanje takšnih utopičnih in distopičnih scenarijev razvoja novih tehnologij pravzaprav izhaja iz prevladujočih ideoloških pogledov na celotni koncept družbenega razvoja in znanosti. Že Karl Rajmund Popper in z njim povezani krog kritičnih racionalistov je vzpostavil v zvezi z vprašanjem ocen prihodnjega razvoja znanosti in tehnologije ter njihovega vpliva na družbo jasno ločnico med znanstvenimi prognozami in historicističnimi prerokbami. Na kakšen način je mogoče vzpostaviti ločnice med tema imaginacijama prihodnjega znanstveno-tehnološkega in družbenega razvoja v času novih (trans)humanističnih in (post)humanističnih pogledov na človeka, naravo in družbo? V prispevku se bo odgovor na to temeljno vprašanje iskalo v okviru sociološkega razmisleka o posthumanizmu, transhumanizmu in tehnologij krepitve človekovih umskih in telesnih zmožnosti.

ANDREJ A. LUKŠIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
andrej.luksic@fdv.uni-lj.si

KONCEPT RAZVOJA »NIZKO OGLIČNA DRUŽBA« IN NJEGOVA REFLEKSIJA: SPREJETI ALI SE UPRETI NASTAJAJOČI REALNOSTI?

Razvojni koncept »nizko oglične družbe« (NOD) predstavlja operativni koncept, na katerem vlade držav v razvitem delu sveta gradijo izhod iz okoljskih in tehnološko-razvojnih zagat. Koncept sam ni doživel neke pomembne refleksije in kritike v strokovnih krogih in se je tiho naselil v javne politike. Tako s strani javne oblasti kot z njim favoriziranih znanosti in raziskovanja je bil prepoznan kot »rešilna bilka«, za ene kot nujni pogoj za nadaljnji ekonomski in družbeni razvoj, za druge nove možnosti za financiranje razvojnih kapacitet. Problemiziranje osrednje vloge razvoja tehnologij kot pogoja novega zagona ekonomskega cikla, kjer imajo tehnološke in naravoslovne znanosti prednost pred ostalimi znanostmi in vedami (humanistiko in družboslovjem), ni bilo, morda le nekje na obrobju družboslovne kritične javnosti. Tudi v Sloveniji se je odpiralo to vprašanje le v povezavi s kritiko razvojne strategije v znanstveno raziskovalni dejavnosti. Ta koncept nedvomno vzpostavlja hierarhijo med različnimi znanostmi in tehnologijami, družboslovju pa prihrani sekundarno vlogo, vlogo, v kateri mora biti produkcija vedenja funkcijsko vpeto v reprodukcijo obstoječe politično-ekonomske ureditve, gre za oblikovanja novega okvirja, ki ga mora na tiho družboslovje in humanistika sprejeti, če sploh hoče priti do javnih financ in z njim financirati lastni raziskovalni potencial. V tem kontekstu je treba koncept »nizko oglične družbe« premisliti tako z vidika »determinističnega« pogleda na tehnologijo kot edinega faktorja z razvojnim potencialom, kot s politično-operativnega vidika, saj postaja usmerjevalec, referenčni okvir, pri sprejemanju in uveljavljanju pravil igre, tudi pri oblikovanju selekcijskih kriterijev. V tem političnem miljeju se lahko refleksivna družboslovna in humanistična

produkcija vedenja, ki prej nagovarjata kritično javnost kot se podrejata potrebam javne oblasti in kapitalsko vodenem novem investicijskem zagonu, izvaja le še zunaj obstoječih znanstveno-raziskovalnih inštitucij. Sprejeti ali se upreti nastajajoči realnosti?

BLANKA GROBOLJŠEK, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
blanka.groboljsek@fdv.uni-lj.si

FRANC MALI, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
franc.mali@fdv.uni-lj.si

ANUŠKA FERLIGOJ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
anuska.ferligoj@fdv.uni-lj.si

LUKA KRONEGGER, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
luka.kronegger@fdv.uni-lj.si

POMEN IN VLOGA MEDSEBOJNEGA SODELOVANJA MED ZNANSTVENIKI

V prispevku bodo obravnavani različni vidiki sodelovanja med znanstveniki. Izhajajoč iz posameznih študij in analiz bodo najprej predstavljene osnovne značilnosti sodelovanja med znanstveniki. V zadnjih desetletjih bibliometrične analize, ki znanstveno sodelovanje merijo z vidika soavtorskih objav, kažejo na dva trenda: prvi se nanaša na porast števila soavtorskih prispevkov, drugi pa na porast števila soavtorjev posameznih prispevkov. Ti trendi sicer variirajo glede na različna znanstvena področja oziroma discipline, zato bodo v drugem delu predstavljeni izsledki empirične raziskave o sodelovanju slovenskih znanstvenikov, ki delujejo znotraj štirih disciplin, in sicer na osnovi analize soavtorskih znanstvenih objav, predstavljena pa bodo tudi mnenja predstavnikov posameznih disciplin o pomenu ter prednostih in slabostih sodelovanja med znanstveniki.

SEKCIJA ZA SPOL IN DRUŽBO

Vodi in moderira: MILICA ANTIĆ GABER

Sodelujejo: MACA JOGAN, METKA ROKSANDIĆ, ŽIVA HUMER, MIRJANA ULE, MIRO LJUB IG NJATOVIĆ, ALEKSANDRA KANJUO MRČELA, IZTOK ŠORI

MACA JOGAN, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
maca.jogan@fdv.uni-lj.si

ELITE IN DRUŽBENA ENAKOST SPOLOV

Vrsta značilnosti družb v začetku 21. stoletja zanika optimistično oceno, da naj bi bili moderni ljudje »osvobojeni zgodovinsko pripisanih vlog« (U. Beck). Torej naj bi bila odpravljena tudi delitev družbenega dela po spolu, pripadniki (obeh spolov) družbe pa naj bi delovali v skladu z individualno izbiro. Če umestimo individualno izbirnost v preverljive zgodovinske materialne, normativne in duhovne okoliščine in si zastavimo (ključno) vprašanje, na kakšni podlagi potekajo individualne izbire, iskanje odgovora (ki ni »weltfremd« in »value free«) zahteva vpogled v celotno strukturiranost in reprodukcijo

družbenih hierarhij ter v tem okviru v povezanost družbene neenakosti spolov z razredno neenakostjo.

Medtem ko se sprejetost tradicionalnih androcentričnih stališč v slovenski družbi v zadnjih desetletjih zmanjšuje, se krepi uresničevanje neoliberalističnega ekonomskega modela družbe; ta pa v svojem bistvu ni prijazen do praktičnega vzpostavljanja družbene enakosti spolov in odgovornega odnosa do vsega živega okolja. Zagovorniki tradicionalnega spolnega reda, ki je že nekoliko razrahljan, ob novih poskusih zmanjševanja družbene neenakosti po spolu zahtevajo spoštovanje individualne izbire (kot svež primer lahko služi nasprotovanje noveli družinskega zakonika, s katero se je 2013 poskusilo podaljšati obvezno starševanje moških). Pretirano poudarjanje izbire po R. Crompton lahko nastopa kot sredstvo racionalizacije naraščajočih neenakosti v novi dobi »skrajnega kapitalizma«. Tanka plast »racionalizatorjev« (elita) v Sloveniji skoraj v celoti razpolaga z ekonomsko močjo in oblastjo, zato se bo domnevno z vsemi sredstvi trudila, da bi ob doseženi razredni neenakosti v prihodnje zmanjševala ali odpravljala tudi takšne »iracionalne« ovire, kot je družbena neenakost po spolu.

METKA ROKSANDIĆ, Ženski lobi Slovenije,
metka.roksandic@triera.net
ŽIVA HUMER, Mirovni inštitut
ziva.humer@mirovni-institut.si

PROTIKRIZNI UKREPI IN ENAKOST SPOLOV

Prispevek tematizira vpliv krize in protikriznih ukrepov na položaj spolov v Sloveniji. Čeprav so moški hitreje občutili krizo na začetku, ko se je brezposelnost moških v Sloveniji povečevala hitreje, kar gre pripisati tudi propadu gradbene industrije, pa se je kasneje trend brezposelnosti izenačil, ob tem, da je trend vračanja moških na trg dela hitrejši v primerjavi z ženskami. Če se radi pohvalimo z visokim deležem zaposlenih žensk v primerjavi z drugimi državami EU, je ob tem potrebno povedati tudi veliko bolj zaskrbljujoč podatek, da je zaposlenost žensk leta 2011 padla pod raven zaposlenosti žensk v Sloveniji iz leta 2005. Rezi v javnem sektorju (plače, zaposlovanje), zlasti v zdravstvu, šolstvu in sociali, ki so izrazito feminizirana področja, napovedujejo nova zniževanja zaposlenosti žensk v prihodnje. Čeprav je znižanje javnih izdatkov eden najpogostejših odgovorov na krizo tudi v Sloveniji, ki negativno vpliva tako na ženske kot moške, pa je negativni učinek na položaj žensk dvojni. Stopnja revščine se povečuje in hkrati za blažitev zniževanja rezov pri socialnih storitvah in dajatvah, določen del teh storitev prehaja nazaj v gospodinjstva na ramena žensk, ki še vedno opravijo večino neformalnega domačega in skrbstvenega dela. Zlasti ranljive skupine so ženske v enostarševskih družinah, upokojenke in migrantke.

MIRJANA ULE, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
mirjana.ule@fdv.uni-lj.si

SPOLNA IN DRUGA RAZMERJA NEENAKOSTI V ZNANOSTI V SLOVENIJI

V članku odgovarjamo na vprašanja, kje so temeljne ovire za uveljavljanje žensk v znanosti v Sloveniji, kaj so razlogi za vertikalno segregacijo po spolu, na katero opozarjajo statistični podatki in mnenjske študije. Na ta vprašanja bomo odgovarjali s pomočjo teoretske refleksije in podatkov raziskave o razlikah v delovnih pogojih in kariernih poteh v znanosti med spoloma v Sloveniji, ki smo jo izvedli na vzorcu 1100 doktorjev in doktoric znanosti. Rezultati raziskave nedvomno potrjujejo hipotezo, da je spolna pripadnost še vedno osrednji element institucionalnega življenja v znanosti v Sloveniji, ne v predavalnicah, ampak tam, kjer je moč, vpliv, prestiž, ugled, denar, kjer se sprejemajo odločitve. Večina funkcij, ki jih zasedajo znanstvenice v akademski sferi zadeva pretežno pedagoško delo, ki ima manjši pomen za karierno napredovanje in ugled. Zaradi nove pozornosti do položaja žensk v znanosti v zadnjem desetletju, vse redkeje naletimo na odkrito, vedenjsko izvajanje dominacije. Institucionalna dominacija se je premaknila v prikriti vidike moči. O prikriti diskriminaciji govorimo, ker je diskriminacija kumulativni učinek mnogih ločenih, vendar medsebojno povezanih dejavnikov, katerih posledica je tudi neuravnotežen delež obeh spolov v znanstveni hierarhiji in odločevalskih pozicijah v znanosti. Obenem pa rezultati raziskave tudi kažejo, da s diskriminacija v upravljanju z znanostjo ne omejuje samo na ženske.

MIROLJUB IGNJATOVIČ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

miroljub.ignjatovic@fdv.uni-lj.si

ALEKSANDRA KANJUO MRČELA, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede

aleksandra.kanjuo-mrcela@fdv.uni-lj.si

DELOVNE RAZMERE V EVROPI: RAZLIKE MED SPOLOMA

Za delovne razmere v Evropi so v zadnjem desetletju značilne številne spremembe (diverzifikacija, decentralizacija in individualizacija), ki jih analitiki pojasnjujejo z vplivom demografskih sprememb, globalizacije, sprememb delovne zakonodaje in socialnih politik v evropskih državah (Kalleberg, A., 2000; Anxo, D. and O'Reilly, J. 2000;). Že dosedanje analize so pokazale, da so omenjene spremembe spolno določene (Anxo, D. in dr. 2011, Lewis, J. 1992; Fagan in dr. 2002).

V prispevku nameravamo predstaviti rezultate analize Pete raziskave o delovnih razmerah v Evropi (European Foundation, 2011), v kateri s pomočjo cluster analize (razvrščanje v skupine) preverjava, kako se delovne razmere moških in žensk v evropskih državah razlikujejo in kako so države glede podobnosti delovnih razmer po spolu razvrščajo v skupine. V naslednjem koraku pa preverjava povezanost tipov socialnih politik in značilnosti delovnih razmer v ugotovljenih skupinah držav oz. ali nastale skupine držav korespondirajo/korelirajo z znano razvrstitvijo evropskih modelov držav blaginje Esping – Andersena (1990).

IZTOK ŠORI, Mirovni inštitut

iztok.sori@mirovni-institut.si

SPOL, SAMSKOST IN OTROCI

Samskost je povezana z stereotipizacijo, klišeizacijo in stigmatizacijo. Medijsko sta najbolj izpostavljena dva ekstrema. Na enem polu so postfeministične samske ženske (npr. prijateljice iz Seksa v mestu), ki so svoj življenjski stil osredičile okrog prostega časa, kariere, mesta, potrošnje in seksa. Na drugem polu so za zagovorniki tradicionalne družine, ki v samskosti prepoznavajo napačno osmislitev lastnega življenja in širjenje kulture patološkega egoizma, narcizma in individualizma. Seveda je samskost veliko več, kot pravkar zapisano. V letu 2012 je bila opravljena raziskava med več kot 800 samskimi v Sloveniji, ki je tematizirala tudi vprašanja, kako močna je želja samskih po otrocih, kako s to željo ravnajo in kakšna so njihova normativna stališča v zvezi z otroci. Rezultati so med drugim pokazali, da si večina samskih, ki nima otrok, le te želi. Ta želja je močnejše izražena pri ženskah kot pri moških, vendar je med ženskami tudi delež tistih, ki si otrok ne želijo, višji kot pri moških.

FORUM SOCIOLOGOV, KI DELUJEJO V PRAKSI

Vodi in moderira: IVAN BERNIK

SEKCIJA ZA MEDKULTURNE ŠTUDIJE

Vodi in moderira: MATEJA SEDMAK

Sodelujejo: ANA KRALJ, BARBARA GORNIK, Marija Jurić Pahor, Karmen Medica, Vlado Kotnik

ANA KRALJ, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče
ana.kralj@fhs.upr.si

SKUPAJ SMO MOČNEJŠI. VLOGA SINDIKATOV PRI ZASTOPANJU IN ZAGOVORNIŠTVU PRAVIC DELAVCEV MIGRANTOV

Zaradi demografskih trendov in gospodarskih razmer, ki temeljijo na vse večji potrebi po (ceneni) delovni sili, povečan delež ekonomskih migrantov kljub ekonomski krizi ostaja eden pglavitnih mehanizmov za zapolnjevanje manjka na trgu delovne sile. Sindikalne organizacije, ki se tradicionalno posvečajo zastopanju in zaščiti interesov domače delovne sile, dolga leta niso posvečale pozornosti položaju delavcev migrantov na domačem trgu dela. Upadanje članstva v sindikalnih organizacijah ter pretresljive bivanjske in delovne razmere delavcev migrantov, ki so v obdobju zaostrenih socialno-ekonomskih razmer še posebej izpostavljeni izkoriščevalskim praksam delodajalcev, vodijo k novim oblikam sindikalnih aktivnosti, ki se posvečajo vzpostavljanju mehanizmov zastopanja in zagovorništva pravic delavcev migrantov. V prispevku se bomo posvetili analizi primerov dobrih praks, ki jih izvajajo domači in tuji sindikati v prizadevanjih za vzpostavljanje (samo)organiziranja, zastopanja in opolnomočenja delavcev migrantov.

BARBARA GORNIK, Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče
barbara.gornik@zrs.upr.si

NACIONALIZEM KOT UMETNOST VLADANJA

Prispevek temelji na predpostavki, da nacionalizem za svoj nastanek potrebuje določen tip védenja, posebno obliko ekonomsko politične organizacije ter ustrezno razumevanje posameznika kot političnega subjekta. Izhajajoč iz modernističnih teorij nacionalizma v prispevek upošteva politične, ekonomske in kulturne pogoje ter tudi idealistične faktorje njegovega izvora. K temu dodaja vprašanje diskurza, ki se kaže v neposredni povezanosti materialističnega in idealističnega pristopa, osvetljuje mentalni horizont, v katerem je nacionalizem nastal ter se navezuje na Foucaultev koncept vladnosti (*governmentality*). V tem oziru je nacionalizem predstavljen kot učinek *umetnosti vladanja*, ki se je kot način delovanja oblasti začela uveljavljati na osnovi politične ekonomije šestnajstega stoletja in sčasoma privedla k prevladi nad drugimi viri legitimnosti oblasti. Umetnost vladanja se namreč usmerja v populacijo in ne temelji na vladanju (*to reign*), temveč na vodenju (*to govern*).

MARIJA JURIĆ PAHOR, Inštitut za narodnostna vprašanja
juric.pahor@alice.it

UNIVERZA KOT TRANSNACIONALNI IN TRANSKULTURNI PROSTOR RAZMISLEK O PORAJAJOČI SE »ELITI ZNANJA«

Predpona »trans« v pojmi »transnacionalno« in »transkulturalno« ima dva pomena. Po eni strani označuje družbene in kulturne strukture, ki so v gibanju. Hkrati pa usmerja pažnjo v to, da se te strukture spreminjajo. Oba pomena napeljujeta na razvoj univerze v prostor, ki ni več vezan na eno samo nacionalno-državno ozemlje, poleg tega pa visoka in naraščajoča čezmejna mobilnost, sugerira, da transkulturalnost tudi in zlasti v univerzitetnem prostoru ni več le želja, temveč realnost. Ob tem velja upoštevati, da je transnacionalna migracija v literaturi pogosto obravnavana kot pojav, ki je relevanten predvsem za intelektualno elito oziroma »elito znanja« (Etzioni-Halevy), pa tudi za univerzo – v smislu skupnosti visokošolskih učiteljev in študentov – nasploh. Transnacionalizacija gradi nove povezave med kulturami, ljudmi in kraji in s tem spreminja tudi vsakdanje visokošolsko okolje. Pojav je denimo v Nemčiji ali Sloveniji znatno manj zaznaven kot v ZDA ali na Norveškem, vendar se tudi tu nakazujejo spremembe. Vsekakor pa bi morala transkulturalnost v univerzitetnem prostoru pomeniti več kot zgolj stopnjevano raznolikost »izvorov«. Tudi znanstvene kulture ali discipline naj bi se med seboj križale, prežemale in prepletale. Presegale naj bi svoje meje.

KARMEN MEDICA, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije
Karmen.Medica@zrs.upr.si

MULTIKULTURALIZEM – NOVA OBLIKA ELITIZMA

Multikulturalizem je posal osrednja tema popularnega diskurza, državnih politik po vsem svetu, vse bolj je v prisoten tudi v različnih sferah vsakdanjega življenja. Po merilih globalnega zahodnocentričnega sveta je znan kot vzgojni princip in kulturna politika

sodobnih, večetničnih zahodnih družb, ponekod je celo zasnovan na ideji, da ni čistih kultur, saj so vsi hibridi, na ideji tolerance in spoštovanja različnosti. Tako politiko naj bi v sodobni svet vnesel liberalni pristop zaželenosti etničnega pluralizma oz. ohranjanja kulture etničnih manjšin. V sodobnih zahodnih demokracijah je multikulturalizem postal eno od najbolj razširjenih, hkrati pa tudi eno od najbolj kontroverznih intelektualnih, političnih in socialnih gibanj. Po navedbah Charlesa Taylorja je moderen in antimoderen istočasno.

Najbolj ilustrativen primer tovrstnega multikulturalizma nam podaja Benetton. Po eni strani komercialno eksploatira v imenu multikulturalizma eksotiko multikolorizma, po drugi pa nasprotuje imigracijam z drugih kontinentov, predvsem iz Afrike, ter podpora begunske in humanitarne politike in sindikatom vseh profilov. Benettonu lahko pridružimo še nekatere zelo znane multinacionalne družbe: IBM, Coca-Cola, CNN, pa tudi nekatere športne dogodke (svetovna nogometna prvenstva, olimpijske igre ipd.).

Predvsem se multikulturalizem pojavlja kot nova oblika ortodoksosti, ki je povezana z retoriko, ki se je uveljavila v sodobni družbi. Le-ta se reflektira na politike, intelektualce, športnike, kulturnike, pisatelje. Multikulturalizem je v modi, razizem ni. Moda je postala kapitalistično orodje, s katerim poskušamo prodati izdelke na osnovi njihove podobe in ne vsebine. Družbeni in ekonomski položaj nam določata možnosti 'izbire' različnosti oz. nam odpirajo 'butik' multikulturnih življenjskih stilov in praks.

VLADO KOTNIK, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije
vlado.kotnik@fhs.upr.si

MODA, MEDIJI IN ELITE: ETNOGRAFIJA EKSPLOATACIJE SLOVENSKE TRANZICIJSKE MEDIJSKE PROMENADE

Prispevek skuša na refleksiven način predstaviti specifično družbeno prakso, ki je zaradi svoje aktualistične časovne razsežnosti in skorajda že omniprezentne medijske pojavnosti v zadnjem času dobila presenetljivo naturalizacijsko legitimacijo v slovenskem medijskem prostoru. Tako kakor je Slovenija z osamosvojitvijo leta 1991 skozi številne oblastne diskurze politike, ekonomije, turizma, športa in kulture iskala novo identitetno podobo, s katero bi se predstavljala navznoter in navzven ter komunicirala nacionalno zgodbo o sebi, tako je tudi njen tranzicijski vladajoči razred in vzpenjajoča se nova družbena sila postsocialističnih povzpetnikov, bogatašev, izbrancev in imenitnikov potreboval nove elemente oziroma sestavine v procesu novega družbenega razlikovanja. Moda je postala ena od nanovo izumljenih zatočišč ali pač "odkritje" novodobne slovenske politične, ekonomske in medijske elite, od koder s pomočjo medijev uveljavlja vizualiziran red tranzicijske družbene diferenciacije. Bistvo mode kot družbene distinkcije je ceremonializirana ali spektakularizirana vidnost kulturne razlike v družbi. Elite so tako rekoč ujete v družbeno nujnost konstantnega izumljanja novosti, da bi ustvarile potrebno družbeno razliko od neelite ali množice. Razlika namreč sama po sebi nima širše družbene veljave, če ni nikogar, ki bi je ne opazil in bi si jo ne zaželel. Prispevek tako v središče preučevanja postavi vprašanje, kako slovenska tranzicijska elita v svoji mnogoteri tipološki pojavnosti s pomočjo medijev uporablja modo kot sredstvo stilizacije družbenega razlikovanja. Prispevek ugotovitve metodološko avtentizira z analizo konkretnih medijskih percepcij in izvedbo kratke etnografije med akterji na naslednji relaciji: producenti modne družbene razlike (elita)

vs reproducenti modne družbene razlike (mediji) vs konzumenti modne družbene razlike (občinstvo).

RELIGIOLOŠKA SEKCIJA

Vodi in moderira: ALEŠ ČRNIČ

Sodelujejo: MACA JOGAN, MARJAN SMRKE, SREČO DRAGOŠ, DINKA MARINOVIĆ JEROLIMOV, BRANKO ANČIČ, IVANA JUGOVIĆ

MACA JOGAN, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
maca.jogan@fdv.uni-lj.si

CERKVENA ELITA IN (RAZKLANO) LJUDSTVO

Elita v slovenski Katoliški cerkvi deluje sistematično, celovito in v skladu z dolgoročno (za 21. stoletje) ter kratkoročno strategijo. Medtem ko je temeljni dokument za prvo strategijo Sklepni dokument plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem *Izberi življenje* (2002), je za petletno obdobje (2013-2018) pomemben krovni dokument *Pridite in pogledite - slovenski pastoralni načrt*, ki ga je izdala Slovenska škofovsko konferenca v jeseni 2012. Do nedavna ljubljanski nadškof metropolit dr. Anton Stres v uvodu zagotavlja, da slovensko verno občestvo, od klerikov do zadnjih laikov, ne bo mlačno spremljalo oddaljevanja od vere, kajti samo v veri lahko »ponovno najdemo izgubljeno in vedno znova ogroženo človekovo dostojanstvo«. Za učinkovito delovanje na »dvorišču poganov« želijo slovenski škofje (elita) z zadnjim dokumentom »ponuditi izhodišča, ki naj pomagajo razumeti aktualni slovenski trenutek in nakazati naloge, ki jih le-ta postavlja pred naše verno katoliško občestvo...«, pri čemer naj bi pomagala tudi »moč z višave«, kajti oni so v bistvu le dobri zapisovalci misli Božjega Duha (ali Svetega Duha), ki vernike kot »Duh resnice vodi k popolni resnici«. Ena od ključnih aktualnih nalog je doseganje narodne sprave in »splošne kulture odpuščanja«. V prispevku se bom osredotočila na način, kako cerkvena elita (in Cerkev kot gonilna sila sprave) s svojim pojasnjevanjem »resnice« dejansko producira razcepljenost in upravičuje svojo vodilno vlogo v moralni prenovi slovenske družbe.

MARJAN SMRKE, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede
marjan.smrke@fdv.uni-lj.si

»OBGLAVLJENJE« SLOVENSKE RKC: SOCIOLOŠKA RAZLAGA VZROKOV IN DOMNEVE O POSLEDICAH

Rimskokatoliška cerkev (RKC) se vidi kot prav posebna elita (»luč sveta«, »sol zemlje«), katere elitnost naj bi izhajala iz apostolskega nasledstva oz. povezanosti duhovščine s samim virom svetega. Na svetovni in še posebej na slovenski ravni preživlja večstransko krizo, ki spodbija vtis o njeni elitnosti tudi v očeh znatnega dela (cerkvi zvestih) vernikov (ljudstva). Spodletelo ji je na spolnem in denarnem terenu, nad katerima naj bi bil vrh cerkve vzvišen.

Kriza je že v naslednji fazi, fazi razreševanja, če je ustrezno priznana. Na svetovni ravni se to med drugim kaže v razširjenosti pričakovanj o nujnosti sprememb v cerkvenih finančnih institucijah, v kuriji, doktrini, v odnosu do spolnosti. Kaže se tudi v priznavanju stanja »razpadajoče hiše«, ki jo asociira ime novega papeža; ta naj bi jo kot (zgodovinski) Frančišek popravil. Skromnost, preprostost, ponižnost naj bi bili ponovno načini »povišanja«.

Posebnost izražanja krize slovenske RKC je v izjemnosti finančnega poloma mariborske nadškofije in v posledični izgubi dveh tretjin postsocialističnih nadškofov (po kan. 401 § 2. ZCP). Kaj je do tega pripeljalo? Ker se ne zadovoljimo z demonološkimi in zarotniškimi razlagami, ki le izkazujejo nepriznanost krize, je nujna sociološka analiza. Ta mora upoštevati temeljne sociološke značilnosti krajevne RKC ob vstopu v postsocialistično tranzicijo, zlasti socialnopsihološke osnove njenih družbenih ambicij, ideološko naravnost odločujočih osebnosti, ter okoliščine, druge akterje, ki so spodbujali/omogočali napačno strategijo umeščanja RKC v postsocialistično družbo. Upoštevati mora tudi spremembe v vrhu svetovne RKC, predvsem njene motive, da v krajevni cerkvi napravi red.

Kakšne bodo posledice »obglavljenja«? Opazovati jih kaže (1.) na ravni verske pripadnosti, verovanj in verske prakse, (2.) na ravni karakterja RKC in (3.) na ravni odnosov med RKC in državo, politiko oz. političnimi strankami. Tu je smiselno izraziti nekatere domneve. Vsekakor ne moremo izključiti možnosti, da se bodo uveljavile spremembe, ki bodo v znatni meri sprostile neproduktiven, potraten krč, ki bremeni javno življenje Slovencev v zvezi z religijo tako rekoč vse od protireformacije. To pa je mogoče le, če si/se RKC z novo »glavo« odmeri tudi manjšo in bolj religiozno specifično vlogo v družbi.

SREČO DRAGOŠ, Univerza v Ljubljani, Fakulteta za socialno delo
sreco.dragos@fsd.uni-lj.si

KATOLIŠKI ELITIZEM IN PARLAMENTARNA DEMOKRACIJA (NA SLOVENSKEM)

V modernem smislu smo se Slovenci dokončno spolitizirali z Avstrijsko-Ogrsko volilno reformo iz leta 1907, nastalo pod cesarjem Francem Jožefom. Ta je bila za naš prostor štirikratno prelomna: 1. Slovenci smo s številom lastnih poslancev (24) prvič v zgodovini dobili sistemski delež predstavnštva, ki je ustrezal dejanskemu deležu slovenskega prebivalstva v avstrijski polovici monarhije; 2. na Kranjskem je bila razdelitev mandatov v prid katoliški stranki SLS, kar predstavlja začetek dolgotrajne politične dominacije katoliškega bloka; 3. že leto in pol pred temi volitvami smo na Slovenskem vodili zelo ostre politične boje med strankarskimi in nazorskimi konkurenti; 4. skeptičnost do (dometa) demokratičnega političnega sistema, manifestirana že v tem predvolilnem boju, se je še bolj potencirala v kasnejših desetletjih, vse do druge svetovne vojne. Rezultat eskalacije nezaupanja v demokracijo so bili trije modeli družbenopolitične regulacije: a) avtoritarni katoliški korporativizem, zgledujoč se večinoma po fašističnih modelih; b) komunizem, zgledujoč se večinoma po stalinističnem modelu; c) Gosarjev model parlamentarne demokracije (korigirane s samoupravljanjem), izhajajoč iz idej francoske revolucije. Do druge svetovne vojne so bili najštevilnejši in najvplivnejši prvi modeli (a), ki pa so v drugi svetovni vojni dokončno propadli, obratno je bilo s konkurenčnim modelom (b), medtem ko je ostal tretji model (c) marginaliziran, tako pred drugo vojno kot po njej in enako je še danes.

V zvezi s kritiko parlamentarne demokracije se bom v tem prispevku omejil na dva pristopa (znotraj katoliške misli), ki sta ga razvila Anton Mahnič in Andrej Gosar. Prvi je avtor najzgodnejše »apolitične« oblike dvodomne zbornice, v kateri bi zgornji dom bil rezerviran le

za tri stanove: za bogataše, za duhovnike in za profesorje. Kljub bizarnosti tega modela se je na njegovih argumentih vzpostavljala kasnejši avtoritarni korporativizem, nekatere idejne sledi oz. ostanke tega pristopa pa lahko zasledimo tudi v današnjih dokumentih katoliške cerkve na Slovenskem. Gosar pa se je kritike parlamentarne demokracije lotil z diametralno nasprotnih izhodišč in sicer: kako demokracijo narediti učinkovitejšo v smislu večje participacije volilcev in demonopolizacije izvoljencev.

DINKA MARINOVIĆ JEROLIMOV, Institute for Social Research, Zagreb, Croatia
dinka@idi.hr

BRANKO ANČIĆ, Institute for Social Research, Zagreb, Croatia
branko@idi.hr

RELIGIOSITY AND ATTITUDES OF ADULT POPULATION IN CROATIA ON SOME OF THE ISSUES IN THE FIELD OF MARRIAGE AND SEXUALITY

Attitudes of adult population in Croatia on some of the issues in the field of marriage and sexuality are analysed in this paper. The aim was to explore the extent to which is a dominantly Christian, specifically Catholic, population in accordance with norms of traditional church morality in these issues, and if recent data show any changes in this respect. Based on previous research considering congruence with church moral norms in the field of sexuality and marriage, a general hypothesis on religious respondents as a heterogeneous group was set. This implies that a higher religiosity (observed through indicators of religious identification and practice) points to the lower permissiveness in attitudes toward sexuality and other issues in the area of marital relations. The paper used data from two studies: Social and Religious Change in Croatia (SRC) from the 2004 and the International Social Survey Programme (ISSP) module Religion from 2008/2009. The analysis showed that religious respondents are not a homogenous group, while an indicator of religious practice proved to be a consistent predictor of greater chance that those respondents who regularly attend church for religious services are more traditional in attitudes about sexuality and marriage. However, the findings indicate the presence of a combination of traditional and modern values in the population of believers. In the context of socio-demographic and socio-structural correlates, younger respondents, better educated, males and those in urban areas show a greater permissiveness in the investigated attitudes.

IVANA JUGOVIĆ, Institute for Social Research, Zagreb, Croatia
jugovic@idi.hr

BRANKO ANČIĆ, Institute for Social Research, Zagreb, Croatia
branko@idi.hr

EFFECTS OF RELIGIOSITY AND SPIRITUALITY ON GENDER ROLES AND HOMONEGATIVITY IN CROATIA AND SLOVENIA

The goal of this study was to explore whether gender and religiosity/spirituality affected beliefs about gender roles and same-sex relations in Slovenia and Croatia. Data were

gathered on the national representative samples from Croatia (N=1201) and Slovenia (N=1065) from the International Social Survey Programme (module Religion 2008). As expected, women in Croatia and Slovenia had less traditional beliefs about gender roles and were less homonegative than men. Non-religious non-spiritual individuals ("secularists") were the most egalitarian in their gender role beliefs and the least homonegative compared to other groups regarding religiosity and spirituality. Hypothesis that spiritual non-religious individual ("spiritual seekers") would be more egalitarian and less homonegative than religious individuals (either non-spiritual or spiritual i.e. "dwellers" and "dogmatists") was confirmed only on the Slovenian sample, whereas results obtained on the Croatian sample were more complex.